

**מכתב הסברה
אדר תשס"ב**

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

ער"ח שבט תשס"ב
מע"כ הרהגה"מ עעה"ק ר' יחזקאל ראטה שליט"א
אחדשהטבאה"ר

לפני כ"ח שנים בא הרב חיים לייב עפשטיין נ"י, ר"מ כאן,
להרה"ג ר' משה פיינשטיין זצ"ל, ובקש ממנו שיפרסם מודעה
לאסור לימודים באוניברסיטת, כי בני תורה ליטאים אומרים
שראשי ישיבות ליטאים לא אסרו דבר זה, אם כי יצא מודעה
מהתאחדות הרבנים בענין, מ"מ מרבנים ליטאים לא נשמע
דבר.

השיב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, א"א לפרסם איסורים בלי
טעם, ואמר שיכתוב תשובה בענין. אחר איזה חדשים בא אליו
הרב עפשטיין נ"י ושאלו אודות התשובה שהבטיח לכתוב. השיב
הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, עדיין לא נתיישב לו מה לכתוב ואיך
לכתוב, והבטיח שיכתוב תשובה בענין.

בא אליו הרב עפשטיין עוד הפעם, ועדיין לא כתב תשובה
בענין. ואמר להרב עפשטיין שצריך לאסוף אסיפה גדולה.
ויזמינו בני הישיבות, וידרוש שם. ואח"כ יפרסמו בישיבות טייפ
מהדרשה. ועוד ראשי ישיבות ידרשו שם. וזה יעשה רושם חזק
יותר מתשובה.

כן עשו בשנת תשל"ה הי' אסיפה גדולה מבני ישיבות
הליטאים, ודרש שם דברים חוצבים להבות אש. ואמר מפורש
שאינ חיוב כבוד אב ואם בזה. וחייבים ללחום נגדם.

כותב זה הלך למכור הטייפ בישיבות, אח"כ נעשה תרגום
מהטייפ ללשון עברית, אח"כ ללשון אנגלית. ונתפרסמו דבריו
בכל העולם.

בזמן האחרון שנת תשנ"ט, הדפסתי עוד הפעם דרשה הנ"ל, ונתפרסם עוד הפעם בס"ד.

הרי דעת הגר"מ היי שאסור לפרסם פסקים בלי טעם. ידע היטב איך לפרסם דעתו באיזה ענין. ולא היי צריך חתימות לחזק דבריו.

בועידת אגודת ישראל, היי ראש המדברים שם, דרש ג"כ מענין הנ"ל. ואמר הכל שאלים ממנו שאלות, רק בבי ענינים אין שואלים.

בבי ענינים נעשו פוסקים מעצמם, והם מהחמורות שבחמורות, היינו חינוך הבנים, הכל נעשו פוסקים באיזה חינוך לחנך בנו, גם באופן דרך הלימוד אין שואלים שאלות, היינו אם צריך ללמוד בקיאות או חריפות וכו'. גם בענין צדקה אין שואלים שאלות, ורבים תומכים מוסדות, וארגונים שאסור לתמכם.

בס"ד נדפס דרשה הנ"ל בקונטרס לפידי אש דת חלק ג', ונתפרסם לרבנים ות"ח בדור, וכן נתפרסם לחלק גדול מבני הישיבות.

אח"כ נדפס תשובה בענין באגרות משה חיו"ד ח"ב סי' פ"ב שאסור לבטל מלימוד תה"ק ללמוד לימודי חול. והאריך בזה בח"ח יור"ד סי' ל"ו אות ג', והנמשכים.

בתשובה לאחד ששאל אותו אם מותר להדפיס פסקי הלכות בקיצור ממה שכתב בספרו שו"ת אגרות משה, השיב שאסור בהחלט, כי בזמנינו אסור להדפיס פסקי הלכות בלי טעם ומקורות (יו"ד ח"ג סי' צ"א). ובח"ח סימן ל"ח האריך בזה. וכתב שם שפסק דין הנמצא בספרו של אדם גדול בלי טעם וראיה אינו בגדר פסק דין כלל. עיין שם אריכות בכל זה.

וכן היי הנהגת גדולי הדורות לבאר טעם לכל דבר. וכ"ק הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל האריך בספרו לבאר ענין איסור התחברות למלכות המינים, ודבריו היי לפני גדולי הדור לרחקם או לקרבם. וכן באיסור סחורה באתרוגי שביעית האריך הרבה. וכן בענין המחיצות בבה"כ בתשובותיו נגד הגר"מ פיינשטיין זצ"ל האריך הרבה, וכן בעוד ענינים, ולא כתב מותר או אסור.

היי דרכם של גדולי עולם מאז ומקדם לבאר היטב כל דבריהם בראיות וטעמים.

אכן המודעה בענין עירובין שיצא לאור בשנת תשל"ט, לא חתם עליה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. כי מימיו לא חתם על שום מודעה בענין נוגע להלכה. רק כתב תשובה לבאר דבריו. מודעה זו מלאכת משה וויסמאן בהמ"ח קונטרס יציאת השבת, שזייף חתימתו ופרסם מודעה זו.

הנה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל היי חי עמנו באותו פרק, אם היי דעתו שצריך לפרסם איסור בענין תיקון עירובין בברוקלין, היי בכחו לאסוף אסיפה של בני תורה ולבאר להם חומר האיסור של תיקון עירובין בברוקלין.

כמו שעשה בענין לימודי חול שנת תשל"ה. ועכ"פ היי אפשר לדרוש כן באסיפה של אגודת הרבנים. או בוועידת של אגודת ישראל. כמו שעשה אז, בענין לימודי חול.

היפך מזה כתב בתשובי באגרות משה ח"ד סי' פ"ט, שאסור למחות נגד מתקני עירובין, הם רשאים לעשות כמו שהם סוברים. וכתב מפורש בתשובי שם שאינו מוחה נגדם.

אכן כל המודעה של שנת תשל"ט היי עבודת יחיד הנ"ל. שבלבל דעת הרבנים לחתום על מודעה זו. וזייף חתימתו של מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל על המודעה. במכ"ת של הרבנים החתמים אין זו ממידת חכמים לחתום על מודעה בלי טעם. לא ראינו דבר זה מגדולי הדור מדורות הקודמים.

על כל פסק דין כתבו טעמים וראיות. ואם לפעמים ראינו חתימות על מודעות מרבנים מפורסמים. במודעה שחתמו עליה יש טעמים וראיות ברורות מש"ס ופוסקים ולא חתמו על מודעה בלי טעם.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לא היי צריך תומכים לפסק דינו, בפרט תומכים שאינם פוסקים, מלמדים בישיבות קטנות, אדמוריים, וכו' שאינם פוסקים מפורסמים, בזיון להגר"מ פיינשטיין לחתום עמהם על מודעה. כי היי מגדולי הדור בשעתו, ומימיו לא עשה דבר זה.

מודעה זו כולה מזוייף שהרי כתב באגרות משה ח"ד סי' פ"ו-פ"ז-פ"ח-פ"ט, להלכה היפך ממה שכתוב במודעה זו, הכי יש להאמין מודעה ברחובות, פעולת לץ אחד מהרס הדת, אשר לא ני"ל לתקן עירוב בשום מקום, כהצדוקים בימי חז"ל כופרים במצות עירוב.

או יש להאמין תשובה להלכה, ידוע שיצא מתח"י הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, נדפס בחייו ונתן עיניו עליו.

עדיין מפרסמים מודעה מזוייף זו, רבים מאמינים מש"כ שם, ואין זו פלא, הערביים מאמינים שאם הורגים יהודים הולכים לגן עדן מיד, אם כי לא נכתב כן בשום מקום, אין שום דת בעולם אומרת שצריכים להרוג אנשים, כותב זה לא למד הקורן של מחמד. אבל שמעתי מיודעי דבר שדבר זה אודות הריגת אנשים לא נמצא שם. זה חלום בעלמא. ומ"מ נמצאים מאמינים לזה. כן הדבר בענין עירובין בברוקלין, איסורו של ר"י משה חלום בעלמא, אינו כתוב בשום מקום באגרות משה. מ"מ מפרסמים מודעות לרבים להכשילם בדעות כוזבות.

עדים נאמנים מעידים ששמעו מבעל המחבר אג"מ מפורש שאינו מתנגד לתיקון עירובין בברוקלין. הכי אינם נאמנים? רק מודעות ברחובות נאמנים? פעולות קלים ורקים. דברים שהם חלום בעלמא.

רע עלי המעשה שמפלפלים בדברי האגרות משה. כאילו יש אסור ממנו לתקן עירובין בברוקלין, עוסקים לתרץ דבריו, במקום שאינם צריכים תירוץ, עוסקים לסתור דבריו, במקום שהמחבר עצמו סתר דבריו, במה שכתב באג"מ שם סי' פ"ז שדבריו אינו פסק דין ברור מפני שאינו נמצא באחרונים אם אינו פסק דין ברור ואינו נמצא באחרונים אין להתייחס עליו כלל.

חייבים לפרסם דברים אלו. ובעוה"ר, עוסקים בהבלים, ודברים אלו לא נתפרסמו היטב, הפשט הברור בדבריו, שאינו אוסר תיקון עירובין כלל, שהרי דבריו נגד השי"ע וכל הפוסקים, ופשוט שאינו מתנגד למי שנוהג ע"פ השי"ע וכל הפוסקים, א"א להגיד להם שעושים דבר איסור, רק הוא חושש להחמיר על פי מש"כ באג"מ שם, נגד כל הפוסקים, יהי לו אשר לו. אבל א"א לפרסם איסור בדבר, זו רק חומרא בעלמא ע"פ דברים שחידש נגד כל הפוסקים.

בעוה"ר, דבר שדרש אודותו הרבה פעמים, וציוה לאסוף אסיפה, לפרסם הענין, ונתפרסם טייפ מהדרשה, ונדפסו 5,000 קונטרסים, דברים כהוייתן מה שדרש בהאסיפה אז שנת תשל"ה, מתעלמים ממנו בני הישיבות, לומדים לימודי חול. בלי פוצה פה ומצפצף.

ובענין עירובין, צועקים בני הישיבות, צריכים לשמוע לאיסורו של ר' משה, נתפרסם במודעות, איסור שלא הי' ולא נברא. שהרי, בתשובותיו בספרו אגרות משה, לא כתב שום איסור.

אכן כל פרסומת היפך מהכתוב בתשובותיו, שהי' לפניו בחייו ועיין עליהם שקר וזיוף, מלאכת שקרנים וזייפנים.

בעוה"ר עולם היפך ראיתי, חידושו נגד כל הפוסקים והשי"ע, כמ"ש שם ח"ד, צועקים, זה איסור מוחלט. ואיסור לימודי חול, מוסכם מכל הפוסקים שאסור, מתעלמים ממנו.

דבר שכתב על זה הגרע"א, שהוא ביהרג ולא יעבור, והסכימו לזה כל גדולי הדורות וקרוב למאה גדולי ישראל בשנת תרכ"ו, בהאסיפה הגדולה במיהלאוויטץ, ונדפסו דבריהם אז, וכן בספר מעשה אבות, נדפס הרבה פעמים, עם מכתבים מבתי דינים באה"ק זקני הדור, חכמי ישראל נוחי נפש זיע"א, הלכות גוברין יהודאין, לקיים עליהם ועל זרעיהם וכל זרע ישראל, איסור לימודי חול, ובדור האחרון צעק על זה גדול דורינו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, אם כי צועקים בני הישיבות שהוא גדול הדור, ופוסק הדור, וחייבים לשמוע לפסק דינו, מתעלמים מפסק דין זו.

זו היא תתבולת השטן, לבלבל העולם באיסור שלא היא ולא נברא, לולי היא מפרסמים איסור לימודי חול כמו פרסומת השקר בענין עירובין, היא מתגדלים בדור זו תלמידי חכמים מובהקים, גדולי ישראל, אבל בעוה"ר נתגדלו בני ישיבות, שאינם מעיינים אפילו בתשובות אגרות משה, פוסקים על פי מודעות ברחובות, נתפרסמו ע"י כת שקרנים, כתוב בהם היפך מהמבואר באג"מ שם.

אלו שתיקנו עירובין הצילו את הדור מרוח צדוקים אינם מאמינים במצות עירוב. זו דעת צדוקים ולא דעת גדולי ישראל. יה"ר שבמשך הזמן יתנהגו על פי דעת אמת. ומעט מעט ישכחו מהם איסור זו של תיקון עירובין. איסור שלא היא ולא נברא. אינו מבואר בשום פוסק.

ברך ה' חלו ופעל ידיו תרצה, להתעסק במצוה גדולה זו, להיות חלקו בין מזכי הרבים לדורות, הוא וכל המתעסקים בענין גדול זה.

בס"ד, חברתי ספר לקוטי טל בענין לימודי חול, בהסכמתו שנת תשל"ו, כתב מרן הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל וז"ל: "טוב שכל בן תורה יעיין בספר זה וידע לאשורן אשר ודאי הרבה יתקרבו עי"ז מאד לתורה באופן גדול".

הסכמה כזו, שצריך לעיין בהספר ולדע היטב מה שכתוב שם, לא כתב על שום ספר, רק כדרכו ברך המחבר בהצלחה וכו', כי ענין לימודי חול היא נוגע לנפשו, רע עליו שמתעסקים בזה, ושמה שאחד בא למחות.

ובהקדמה הבאתי דברי הרמב"ם בהלי' תשובה פרק ד' בענין מחטיא את הרבים. וז"ל: "ובכלל זה כל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם בכשלונם". וגם דברי המאירי שבת ד' כ"ט וז"ל: " כל ת"ח שרואה באחד שהוא עושה שלא כהוגן והוא יודע בעצמו שבידו למחות ואינו מוחה גורם תקלה לעולם".

הענין חמור מאוד. ובעוה"ר אין פוצה פה ומצפצף, ראשי ישיבות מתעסקים לפרסם איסור תיקון עירובין, איסור שלא היא ולא נברא, מלאכת זייפנים, מבלי לעיין במקורות ההלכה. וגם מבלי לעיין בספר אגרות משה.

חושבים שעושים דבר גדול בזה, אבל למעשה הם מחריבי הדת, שאינם מוחים בענין לימודי חול, וגורמים תקלה לעולם כמשי"כ המאירי שם, גם הם בכלל מחטיאי הרבים כמ"ש הרמב"ם שם.

כי זה דבר פשוט, אם הי' ראשי ישיבה יוצאים בקול גדול למחות נגד לימודי חול, היו בני הישיבות שומעים להם. מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל הי' מהיחידים בין ראשי הישיבות הליטאי שבאו למחות, כולם שתקו על עול זו.

לאט לאט הי', מגרשים הרע ממחניהם, אם הי מוחים כסדר, וכמ"ש חז"ל אפילו מאה פעמים ומובא ברמב"ם להלכה, דצריך להוכיח החוטא עד שיכה החוטא ויאמר לו איני שומע, לא שמענו מי שיכה המוכיח בענין איסור לימודי חול, כי אין פוצה פה ומצפצף. כולם שותקים בעוה"ר.

אם הי דברי מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל קדוש קדוש כמו שאומרים בני הישיבות, צריכים לסדר סדרים ללמוד ספר לקוטי טל כמ"ש מרן הגר"מ זצ"ל בהסכמתו, רק מעט מתלמידיו הנאמנים עשו זה, ברוכים יהי'.

אפילו בקונטרס נדפס מהדרשה בענין שנת תשל"ה, מעטים העוסקים בזה, אם כי צועקים, דברי ר' משה קדוש, ואין לזוז מפסק דינו המזויף בענין עירובין נתפרסם היטב כמו העכבים המפרסמים שהולכים לגן עדן אם הורגים יהודים, גם מוסרים נפשם על זה, אם כי דבר זה לא נכתב בשום מקום בספרי דתיהם, ונתאמת ע"פ עדות מומחים, אלא הרגלו בשקר זו עד שמוסרים נפשם עליה, כן בענין עירובין, אלו שאין להם שום יד ושם בהלכה צועקים ברחובות אודות איסורו של ר' משה, מבלי לעיין משי"כ.

נתפרסם "גילוי דעת" שלא לטלטל עם עירוב בברוקלין, וצ"ע, מה הביאור של "גילוי דעת" זו? מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, מעולם לא ביקש משום אדם להסכים לפסק דין שכתב, כי כתב תשובה, ביאר הענין היטב, הי' מגדולי הדור, ולא הי' צריך עזר הזולת, ותמיכתם. ואם מעצמם חתמו על גילוי דעת זו מה נ"מ, אף אחד לא ביאר דבריו, למה אין לטלטל עם העירוב בברוקלין. לא למדו הענין, ואינם פוסקים מפורסמים.

כל מבצע החתימות, מלאכת צדוקים, אינם מאמינים במצות עירוב, באים לבלבל הציבור, כי הציבור הכללי נרגשים, בלי הבנה, כשרואים הרבה חתימות. ולמעשה, חתימות על פסק דין אינו כלום, כמבואר לעיל.

על כל פסק דין צריך לכתוב טעמים וראיות, אפילו פסק דין נדפס בשו"ת אגרות משה, אסור לפרסם בלי טעמים וראיות.

כשתיקנו עירוב בבארא פארק, הלכו חברה ליטאים מבית מדרש לבית מדרש בפלעטבוש, והכריזו שיש להם קבלה מר' משה שלא לטלטל עם עירוב תיקנו בברוקלין? פלא בתשובותיו המרובים נדפסו בספרו אגרות משה אינו מבואר שאין לטלטל עם עירוב כשר בברוקלין.

ראשי ישיבות מפורסמים, כשרים לעדות לכל דבר, אמרו מפורש, ששאלו מר' משה אם יכולים לתקן עירוב בברוקלין, והשיב שאינו מתנגד לזה, רק הוא בעצמו רוצה להחמיר ע"פ המבואר בתשובותיו, נגד כל הפוסקים והש"ע.

הרי אין כאן שום קבלה מר' משה שלא לתקן עירובין בברוקלין ולטלטל ע"י עירוב זו, יש קבלה ממודעות מזוייפות, נתפרסמו ע"י צדוקים, מזייפי דברי מרן הגר"מ זצ"ל, שאין לטלטל.

אלו שהלכו מבית מדרש לבית מדרש והכריזו כנ"ל, לא למדו התשובות בענין בספר אגרות משה.

וראה דבר פלא! בשו"ת אגרות משה חלק ח' סימן י"ט, כתב להלכה, שקשה למצא רשות הרבים דאורייתא בזמנינו. ותשובה זו כתב לאשה בבארא פארק, הרי ברור ומפורש, שדבריו חומרה בעלמא נגד כל הפוסקים. וכתב להלכה ולמעשה שאין לחוש לדבריו.

אם באמת הם מאמינים לקבלת ר' משה. למה לא הלכו מבית המדרש לבית המדרש לפרסם מה שאמר בענין לימודי חול. דברים ברורים ומפורשים, שהכל שמעו. ונדפס קונטרס מהדרשה ונתפרסם. וכן טייפ מהדרשה נתפרסם.

התירוץ לזה! הם אינם מאמינים בתורה מסיני. בדו להם דת חדשה. ככת הקאטוליקים והמוסלמים, ומדברים סרה על גדולי הפוסקים בדורינו. אחרים גם מדברים סרה על גדולי הדור לפני מאה שנה שפסקו להלכה שמצוה לתקן עירוב כאן ודבריהם נדפסו בספר.

האיסור מגדולי ישראל, שנת תשכ"ד, לאסור תיקון עירובין, אינו כלום, כי לא ראו תשובות גדולי הדור להתיר תיקון עירובין מפני שמחיצת הים הוי מחיצה, כי ספר עירוב והוצאה לא הי' נמצא אז, שם כתבו גדולי ישראל להתיר תיקון עירובין במענהעטין, דברים ברורים ומפורשים שאין להרהר אחריהם, בראיות ברורות.

גם לא הי' לפניהם שו"ת דברי מלכיאל, ששם כתב מפורש להתיר תיקון עירובין בעיר יושבת על הים מפני שמחיצת הים הוי מחיצה, וכתב שזה הסכמת גדולי הפוסקים, כי ספר הנ"ל נדפס בזמן האחרון לפני לי' שנים, מאז הדפסה הראשונה לפני מאה שנים לא ראה אור הדפוס.

גם לא הי' לפניהם ספר תיקון שבת ששם תשובת הגאון ר' חיים ברלין זצ"ל ועוד מגדולי הדור אז זיע"א שכתבו שהדבר פשוט דמחיצת הים הוי מחיצה, מאז הדפסה הראשונה לפני מאה שנים לא נדפס עד שנת תשי"מ.

במחכ"ת של גדולי הדור, שכתבו לאיסור תיקון עירובין, בשנת תשכ"ד, לא ביארו דבריהם, כתבו איסור בלי טעם, ולא הביאו ראיות לסתור דברי גדולי הדור לפני מאה שנים. אכן אין דבריהם כלום, והוא רחום יכפר על בלבול הדעות שגרמו ע"י דבריהם בלי טעם וראיה נגד גדולי הדורות.

אם כי חשבו לתקן, לא תיקנו, אלא בלבלו הציבור בהבלים, נגד דברי הקדמונים, דבר שלא יעשה בישראל מיום היותם לגוי קדוש, אין להאשימם בזה כוונתם הי' לשם שמים, אבל לא הי' לפניהם ספרים נצרכים ללמוד הענין היטב. על כן טעו.

זקני ר' אברהם זצ"ל, הי' רגיל על לשונו: "אז מיר לארנט קאן מין אז מיר לארט ניט קאן מין ניט".

גם לא היי לפנייהם ספר בית אב תנינא, לאחד מגדולי הדור לפני מאה שנים, הגאון בהמ"ח שדי חמד היי מחבב דבריו ומביאו הרבה פעמים, שכתב מפורש כראיות ברורות דמחיצת היס הוי מחיצה, הספר נדפס בשנת תרע"ט.

ובשנת תשכ"ד כבר אזל משוק הספרים, בס"ד הדפסתי הספר, מחדש, שנת תש"ס, לזכות את הרבים באורם של חכמים, ת"ח כאן שמחו על התגלאות אור זו. והיי מחבבים דבריו המאירים נכתבו בלשון חכמים יותר מכל ספר בענין שראיתי, לא הניח דבר גדול וקטן לבאר ענין עירובין בעיירות גדולות.

לפענ"ד אין דוגמתו ומי שלא למד ספר זו אינו מבין הענין.

הגדול ממינסק זצ"ל בהסכמתו לספר של מחבר הנ"ל כתב וז"ל: "ואף שאני מונע אי"ע מליתן הסכמה על ספרים חדשים מכמה טעמים, אך לאשר ספר הנ"ל היה לפני כמה פעמים וראיתי דרכו בקודש דרך הישר, והוא קולע אל המטרה, בדברים נכונים וברורים, ובראיות ישרות, יצאתי מגדרי לעשות רצוני". נכתב שנת תרנ"ו.

שם בשו"ת בית אב תנינא כתב. שיטת הרמב"ם דמחיצת היס הוי מחיצה, והרמב"ם סב"ל דאין צריך ס"ר כדי שיהי המקום רשות הרבים, אם כן עיר עומדת על היס כמו ברוקלין וכו' הוי רשות היחיד מן התורה ומותר לתקן שם עירובין לכל הדעות.

כל הנ"ל כתבתי הדפסתי ופרסמתי בס"ד להציל הדור מרוח כפירה השוררת בעוה"ר, כי כל האיסור של תיקון עירובין שנתפרסם בא מכת שקרנים, מזייפי התורה, נבלים במדרגה התחתונה.

על הספרים הרבים כתבתי בענין, מספרם עשרים, לא השיב אדם דבר, והם מפרסמים איסורים בלא טעם ושקרים, כי אין שום טעם שלא לתקן עירוב בעיר מוקף מחיצות, הן מחיצות היס, הן מחיצות נבנו ע"י בני אדם.

והם מתעלמים מהלכות מפורשות בש"ס וראשונים ושי"ע וכל האחרונים וככל הנ"ל.

והוא רחום יכפר וכו'.

אני כתבתי ואת נפשי הצלתי מאיסור מי שאינו מוחה בעולה
לפניו, מי יתן ללבבם ליראה ה'.
וישלח לנו גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

ישראל
ש"ד' 71
אם כה ק"י 10